

Araştırma:

Beş yıllık yama testi sonuçlarımız

Yeliz Uçar-Tavlı¹, İnci Mevlitoğlu¹, Tahir Kemal Şahin², Munise Daye¹

Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi ¹Deri ve Zührevi Hastalıklar ve ²Halk Sağlığı Anabilim Dalları, Konya

Amaç: Allerjik kontakt dermatit (AKD), allerjen madde ile önceden duyarlanmış kişilerde tekrarlayan temaslarda gelişen tip 4 aşırı duyarlılık yanıtıdır. Etiyolojide rol oynayabilecek allerjenleri saptamak için deri yama testinin yapılması ve bu sayede neden olabilecek faktörlerin ortadan kaldırılması ve hastaları yaşam kalitesini artırılması amaçlanmaktadır. **Yöntem:** Çalışmada Ocak 2006-Ocak 2011 tarihleri arasında Deri ve Zührevi Hastalıkları Polikliniği'nde allerjik kontakt dermatit tanısı alan 1038 hasta değerlendirildi. Serilere göre en sık karşılaşılan allerjenler; yaş, cinsiyet ve meslek özellikleri kaydedildi. **Bulgular:** Çalışmamızda en sık karşılaşılan allerjenler sırasıyla standart seride nikel, gıda serisinde sodyum alginat (E401), kozmetik seride ise setilstearylalkol şeklinde bulunmuştur. **Sonuç:** Allerjik kontakt dermatit tanısı konan hastaların şikayetleri, anamnezleri, hobileri, meslekleri sorgulanmalı; uygun seçilmiş maddeler ile yama testi yapılmasına özen gösterilmelidir.

Anahtar kelimeler: Yama testi, kontakt dermatit, Konya

Five year patch test results

Objective: Allergic contact dermatitis (ACD) is a type 4 hypersensitivity response in pre-developed allergen-sensitized individuals by substance repeated contacts. Our aim was to make patch test to determine and remove the allergens playing a role in the etiology and improving the life quality of the patients. **Methods:** 1038 patients were evaluated with the diagnosis of allergic contact dermatitis in Skin and Venereal Diseases Polyclinic between January 2006 and January 2011. According to series, the most common allergens; age, sex and occupation characteristics were recorded. **Results:** The most common allergens were found as nickel in the standard series, sodium alginate (E401) in the food series, cetylstearylalcohol in the cosmetic series. **Conclusion:** Complaints, history, hobbies and profession of the patients diagnosed of allergic contact dermatitis are suitable for questioning and making patch test with appropriately selected materials shall be in place.

Key words: Patch test, contact dermatitis, Konya

Genel Tıp Derg 2012;22(1): 16-20

Allerjik kontakt dermatit (AKD), allerjen madde ile önceden duyarlanmış kişilerde tekrarlayan temaslarda 48-96 saat içinde gelişen tip 4 aşırı duyarlılık yanıtıdır (1). AKD, kontakt dermatitlerin yaklaşık % 10-20'sini oluşturur. Etiyolojide rol oynayabilecek allerjenleri saptamak için deri yama testinin yapılması önerilmektedir (2,3). Standart yama testleri ile mesleki allerjenlerin ancak % 80'i saptanabilir. Bu nedenle diğer serilere de ihtiyaç duyulmaktadır. Test edilecek ek seri allerjenlerinin

seçiminde hastanın anamnezi, mesleği, hobileri ve lezyonların lokalizasyonu dikkate alınmalıdır. Bugüne kadar Türkiye'nin çeşitli illerinden bildirilen yama testi sonuçlarını içeren çalışmalarda en sık karşılaşılan allerjen nikel olarak bildirilmiştir (3-8).

Yöntem

Çalışmada Ocak 2006- Ocak 2011 tarihleri arasında bir üniversite hastanesi Deri ve Zührevi Hastalıkları Polikliniği'nde allerjik kontakt dermatit tanısı alan 1038 hasta değerlendirildi. Hastaların yaş, cinsiyet, meslekleri dikkate alındı ve sorumlu ajanı belirlemek üzere standart seri, kozmetik seri ve/veya gıda serisi ile yapılan yama testi sonuçları kaydedildi. Yama testi sırt üst kısmında temiz, kuru, kılsız ve lezyonsuz alana yapıştırıldı. Yama testi uygulandıktan 48 saat

Gönderim tarihi: 23.03.2012

Kabul tarihi: 02.05.2012

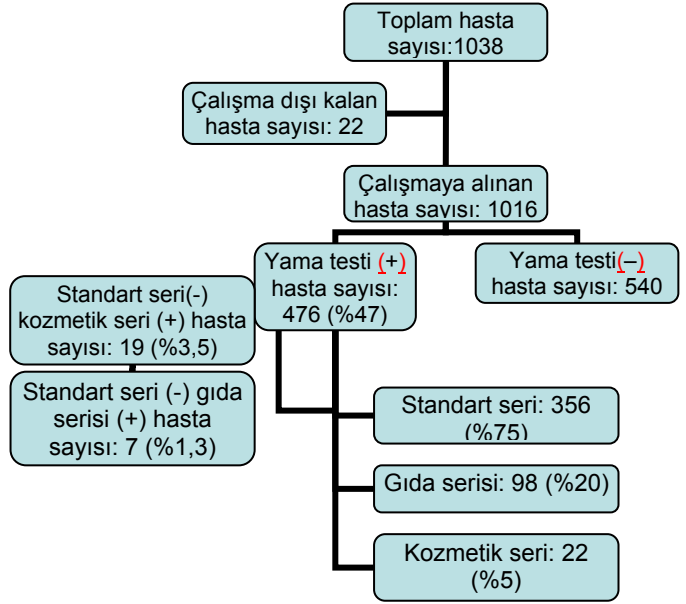
Yazışma adresi: Dr.Yeliz Uçar-Tavlı, Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi Deri ve Zührevi Hastalıklar Anabilim Dalı, Konya

E-posta: yeliztavli@yahoo.com.tr

sonra test materyalleri çıkarıldı. Test değerlendirmesi tüm serilerde 48 ve 96. saatlerde yapıldı. Uluslararası Kontakt Dermatit Araştırma Grubu'nun (ICDRG) belirlediği kriterler esas alınarak reaksiyon yok ise (-); hafif eritem, şüpheli reaksiyon (+/-); eritem, infiltrasyon (+); eritem, infiltrasyon, papül, vezikül (++) eritem, infiltrasyon, grube vezikül, bül (+++) şeklinde değerlendirildi ve kaydedildi. Aktif şikayeti olan, son bir hafta içinde topikal kortikosteroid, sistemik antihistaminik alan hastalar ile son 4 hafta içinde sistemik kortikosteroid, immunsupresif, PUVA tedavisi alan hastalara ve gebelere test uygulanmadı. Herhangi bir maddeye karşı en az 1+ reaksiyon saptanması durumunda yama testi pozitif olarak değerlendirildi. Elde edilen veriler SPSS 17.0 programı kullanılarak analiz edildi ve ortalama değerler alındı.

Bulgular

Toplam 1038 hastanın yapılan farklı yama testi (standart, kozmetik, gıda serileri) sonuçları değerlendirildi. Tüm serilerde hastaların % 47'sinde en az bir maddeye karşı pozitif reaksiyon saptandı (Şekil). Çalışmaya alınan 405 (% 40) erkek, 611 (% 60) kadın hasta meslekleri ve allerjen maddelerin sıklığına göre değerlendirildi. Hastaların yaş, cinsiyet ve meslek gruplarına göre dağılımı sırasıyla Tablo 1, 2 ve 3'de verilmiştir. Standart seri ile yama testi yapılan hastaların yaş ortalaması 36,28 (ortanca: 35,50) idi. Hastaların % 47,2'sinde herhangi bir maddeye reaksiyon saptanmazken, % 27,2'sinde bir; % 9,9'unda iki; % 5,2'sinde üç; % 3,9'unda dört; % 6,6 hastada beş ve üzeri maddeye karşı pozitif reaksiyon tespit edildi. Gıda serisi ile yama testi yapılan hastaların yaş ortalaması 36,51 (ortanca: 36,00) idi. Hastaların % 68'inde herhangi bir maddeye reaksiyon saptanmazken, % 12,4'ünde bir; % 2,8'sinde iki; % 5,9'unda üç; % 2,6'sında dört; % 8,3'ünde beş ve üzeri maddeye karşı pozitif reaksiyon saptandı. Kozmetik seri ile yama testi yapılan hastaların yaş ortalaması 33,11 (ortanca: 31,50) idi. Hastaların % 38,9'unda herhangi bir maddeye reaksiyon saptanmazken, % 22,2'sinde bir; % 8,3'ünde iki; % 2,8'unda dört; % 27,8'inde beş ve üzeri maddeye karşı pozitif reaksiyon saptandı. Serilere göre en sık karşılaşılan allerjenler ve meslek grupları Tablo 4, 5 ve 6 da özetlenmiştir.

Şekil. Kliniğimizde yama testi yapılan hastaların serilere göre dağılımı

Tablo 1. Yama testi yapılan olguların yaş grubuna göre dağılımı (%)

	≤ 20 yaş	21 – 50 yaş	≥ 51 yaş
Standart Seri	18,1	62,5	19,4
Gıda Serisi	15,7	66,0	18,3
Kozmetik Seri	22,2	66,7	11,1

Tablo 2: Yama testi yapılan olguların cinsiyete göre sayı ve yüzde dağılımı

	Erkek	Kadın
Standart seri	303 (% 45)	371 (% 55)
Gıda serisi	93 (% 30,4)	213 (% 69,6)
Kozmetik seri	9 (% 25)	27 (% 75)

Tablo 3. Yama testi yapılan olguların meslek grubuna % göre dağılımı

Meslek	Standart Seri	Gıda serisi	Kozmetik seri
Çiftçi	0,7	1,6	0,0
İşçi	13,4	9,5	2,8
Sağlık Personeli	3,3	2,9	8,3
Ev hanımı-emekli	41,8	55,9	41,7
Temizlik İşçisi	0,4	0,3	0,0
Kuaför	1,5	0,7	8,3
Serbest Meslek	10,2	5,2	11,1
Eğitim	20,2	18,6	25,0
Memur	7,6	4,2	2,8
Asker	0,6	1,0	0,0
Çocuk	0,3	0,0	0,0
Toplam	100	100	100

Tablo 4. Standart seride en sık karşılaşılan alerjenlerin meslek grubuna göre dağılımı

	Ev hanımı- emekli	Çiftçi	İnşaat İşçisi	Sağlık Personeli	Temizlik işçisi	Kuaför	Serbest Meslek	Öğretmen- Öğrenci	Memur	Asker	Çocuk	Toplam
Nikel	44	0	7	6	1	1	6	23	6	0	0	94
Potasyum Dikromat	8	1	16	2	0	1	11	8	5	0	0	52
Yün alkoller	15	0	4	1	0	1	4	9	3	0	0	37
Kobalt klorid	11	0	4	2	0	0	6	10	2	1	0	36
Formaldehid	9	0	11	1	0	0	4	6	2	1	1	35
Amonyaklı civa	9	0	6	0	1	0	4	7	5	0	1	33
Thiuram mix	10	0	7	3	0	0	6	3	3	0	0	32

Tablo 5. Gıda serisinde en sık karşılaşılan alerjenlerin meslek grubuna göre dağılımı

	Ev hanımı- emekli	İnşaat İşçisi	Sağlık Personeli	Kuaför	Serbest Meslek	Öğretmen- Öğrenci	Memur	Asker	Toplam
Sodyum alginat (E401)	13	4	0	0	1	4	0	0	22
Pektin C (E440)	10	2	0	0	3	7	0	0	22
Azorbin (E122)	9	2	1	0	0	4	1	1	18
Aspartam(E951)	13	1	1	1	0	0	1	0	17
Karmin (E120)	10	0	1	0	2	3	0	0	16
Bütildihidroksitoluen	10	0	0	1	1	3	0	0	15

Tablo 6. Kozmetik serisinde en sık karşılaşılan alerjenlerin meslek grubuna göre dağılımı

	Ev hanımı- emekli	Sağlık Personeli	Kuaför	Öğretmen- Öğrenci	Toplam
Setilstearylalkol	3	0	1	1	5
Kokamidopropilbetain	3	1	0	1	5
Triklosan	0	1	1	2	4
Fenilmerkürük asetat	2	0	0	2	4
Amerkol L101	0	0	1	2	3
Trietanolamin	1	0	1	1	3

Tartışma

AKD deriye temas eden duyarlandırıcılar sonucunda oluşan Tip 4 aşırı duyarlılık reaksiyonu olup tedavisinde temel nokta neden olabilecek ajan veya ajanların bulunup ortadan kaldırılması esasına dayanır. Bu nedenle AKD olan hastalara deri yama testi sık kullanılan bir yöntemdir (9). Bu çalışmada farklı yaş, cinsiyet ve meslek grubundan hastalarda yaşam biçimine en uygun alerjen maddeleri içeren farklı yama testleri karşılaştırılmış ve sonuçları kaydedilmiştir. Çalışmamızda en sık karşılaşılan alerjenler sırasıyla *standart seride* nikel, potasyum dikromat, yün alkoller, kobalt klorid, formaldehit, amonyaklı civa, thiuram mix; *gıda serisinde* sodyum

alginat (E401), pectin c (E440), azorbin (E122), aspartam(E951), karmin (E120), bütildihidroksitoluen; *kozmetik seride* ise setilstearylalkol, kokamidopropilbetain, triklosan, fenilmerkürük asetat, amerkol L 101- trietanolamin şeklinde bulunmuştur.

Hastaların meslek grubu da göz önüne alındığında en fazla reaksiyon ev hanımı ve emeklilerde görülürken; bunu sırasıyla öğretmen, öğrenci, işçi ve serbest meslek grupları izlemiştir (Tablo 4, Tablo 5, Tablo 6). Ülkemizde ve yurtdışında pekçok ülkede (Hong-Kong, İran, Hindistan, Norveç) yapılan diğer çalışmalarda nikel sülfat en sık karşılaşılan alerjen olup % 12-49 arasında değişen oranlarda reaksiyon bildirilmiştir (3-14). Bizim çalışmamızda da nikel 99 (% 11,46) hastada en sık karşılaşılan alerjen olmuştur. Nikel duyarlılığı vakaların % 76'sında 21-50 yaşları arasında tespit edilmiştir. Nikel günlük hayatta imitasyon takılar, giysi aksesuarları, bozuk para, anahtar, kalem, gözlük çerçevesi, iğne, çikolata, konserve gıdalar gibi pek çok alanda karşılaşılabilecek bir maddedir, bu şekilde duyarlanma da artacağından en sık karşılaşılan alerjenin nikel olması doğaldır. Ülkemizde yapılan diğer çalışmalarda kobalt ve potasyum dikromat en

sık karşılaşılan diğer allerjenler olarak bildirilmiştir (4,15,16). Çalışmamızda ikinci en sık karşılaşılan allerjen % 6,34 oranında potasyum dikromat olup en sık inşaat işçilerinde tespit edilmiştir. Potasyum dikromat sıklıkla çimento ve deri aksesuarlarında bulunan bir allerjen olduğundan belirli meslek gruplarında sık görülmektedir.

Gıda serisi ile yapılan yama testinde en sık karşılaşılan allerjenler sodyum alginat (E401) ve pectin C (E 440) olarak bulunmuştur. Bu maddeler aljinik asitin sodyum tuzu olup gıdalarda kıvam artırıcı olarak kullanılmaktadır, hazır gıdalar, dondurulmuş yiyecekler ve konserve ürünlerde; pectin c de ketçap ve mayonezlerde, kalorisi azaltılmış ürünlerde bulunmaktadır. Günlük hayatta sıklıkla karşılaşılan hazır ve dondurulmuş gıda tüketimi artmakta olduğundan kliniği uygun olan hastalarda gıda serisi ile yama testinin önemi giderek artmaktadır. Kadınların günlük hayatta gıda maddeleri ile ve özellikle dondurulmuş ürünlerle daha fazla temas etmesine bağlı alerjik reaksiyon daha sık görülmektedir, alerji testleri yapılırken meslek ve cinsiyet de göz önünde bulundurulmalıdır.

Çalışmamızda kozmetik seride en sık karşılaşılan allerjenlerden olan kokamidopropilbetain sentetik surfaktan derivesi olup sabun, şampuan ve cilt temizlik ürünlerinde bulunmaktadır. Eğitim sektöründe çalışanlarda, öğrencilerde, toplu yaşam alanlarında sık el yıkama gibi hijyene özen gösteren bilinçli bireylerde, duyarlanma daha fazla olduğundan alerjik reaksiyon sıklığı da fazla görülmektedir. Ülkemizde yapılan diğer çalışmalarda en sık karşılaşılan allerjenler peru balsamı, kolofoni, koku karışımı, formaldehit ve parafenilendiamin olarak tespit edilmiştir (5,17). Hacıoğlu ve arkadaşlarının çalışmasında (18) kokamidopropilbetain % 4,1 oranıyla bizim çalışmamıza benzer şekilde bulunmuş ancak en sık karşılaşılan allerjen yine fragrans miks olmuştur. Cheong ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada (19) en sık rastlanan allerjenler fragrans, preservatifler (özellikle paraben, fenoksietanol, kuaternium 15, sorbik asit) ve emolyentler (özellikle trietanolamin, stearilalkol) olarak bildirilmiştir. Kozmetik seri ile yapılan test sonuçları ülkelere, bölgelere, alışkanlıklara, alım gücüne, kozmetik madde kullanım oranına göre değişiklik gösterebilmektedir. Kozmetik seride yaş ortalaması ve cinsiyet dağılımı

göz önünde bulundurulacak olursa kozmetik kullanımı ile paralel olarak alerjik reaksiyonların daha fazla görülebileceği ve uygun hastalarda standart seriye ilave olarak kozmetik seri ile de yama testi yapılmasının doğru olacağı düşünülebilir. Kliniğimizde yapılan yama testinde standart seride reaksiyon olmayıp gıda ve kozmetik seride pozitif reaksiyon saptanan olgular da mevcuttu. Ada ve arkadaşlarının yaptıkları bir çalışmada (20) % 53,3 oranında standart seri, % 30 oranında kozmetik seri, % 16,7 oranında standart ve kozmetik seri ile yama testi pozitif saptanmıştır.

Allerjik kontakt dermatit tanısı konan hastaların şikayeti, anamnezi, hobileri, mesleği sorgulanmalı; uygun seçilmiş maddeler ile yama testi yapılmasına özen gösterilmelidir. Standart serinin yetersiz kalabileceği düşünülerek, günlük hayatta karşılaşılabilecek maddeleri içeren ek allerjenler ile ancak daha az sayıda madde ile yama testi yapılması uygun olacaktır. Deri yama testi ile sorumlu allerjen/allerjenler saptanıp temas önlenemediğinde, hastalığın daha etkin bir şekilde tedavi edilmesi, fazla ilaç kullanımının engellenmesi, tedavi maliyetinin azalması, her şeyden önemlisi hastalıkların önlenmesi ve hastaların yaşam kalitesinin artması beklenmektedir.

Kaynaklar

1. Harmaneri Y, Taşkapan O. Alerjik kontakt dermatit. Ed. Tüzün Y, Serdaroglu S, Aksungur V, Güner M, Oğuz O, eds. Dermatoloji 3. Baskı, İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi; 2008 p.201-32.
2. Aydemir EH. Alerjik kontakt dermatit. Turk Klin 2005;1:19-21.
3. Önder M. Alerjik kontakt dermatitler. Turk Klin 2009;43:3-9
4. Akasya-Hillenbrand E, Ozkaya-Bayazit E. Patch test results in 542 patients with suspected contact dermatitis in Turkey. Contact Dermatitis 2002;46:17-23.
5. Akyol A, Boyvat A, Peksari Y, Gürgey E. Contact sensitivity to standard series allergens in 1038 patients with contact dermatitis in Turkey. Contact Dermatitis 2005;52:333-7.
6. Ertam I, Turkmen M, Alper S. Patch-test results of an academic department in Izmir, Turkey. Dermatitis 2008;19:213-5.
7. Balevi Ş: Kontakt dermatitli hastalarda yama testi sonuçları. T Klin Dermatoloji 1996;5:109-12.
8. Doğramacı AÇ, Güner MA. Kontakt Dermatitli hastalarda yama testi sonuçları: Beş yıllık retrospektif çalışma. Türkiye Klinikleri J Dermatol 2008;18:215-22.
9. Lam WS, Chan LY, Ho SC, Chong LY, So WH, Wong TW. A retrospective study of 2585 patients patch tested with the

- European standard series in Hong Kong (1995-99). *Int J Dermatol* 2008;47:128-33.
10. Kashani MN, Gorouhi F, Behnia F, Nazemi MJ, Dowlati Y, Firooz A. Allergic contact dermatitis in Iran. *Contact Dermatitis* 2005;52:154-8.
 11. Bajaj AK, Saraswat A, Mukhija G, Rastogi S, Yadav S. Patch testing experience with 1000 patients Indian J Dermatol Venereol Leprol 2007;73:313-8.
 12. Dotterud LK. The prevalence of allergic contact sensitization in a general population in Tromsø, Norway. *Int J Circumpolar Health* 2007; 66:328-34.
 13. Ertam I, Turkmen M, Alper S. Patch-test results of an academic department in Izmir, Turkey. *Dermatitis*. 2008;19:213-5.
 14. Demirgüneş F, Evans S, Boztepe G, Atakan N. Deri yama testi: Daha az madde içeren ön yama testi serisi daha pratik olabilir mi? *TurkDerm* 2007;41:7-10.
 15. Koca R, Altınyazar C, Tekin N, Çınar S, Ceylan S, Sezer T. Batı Karadeniz Bölgesinde allerjik kontakt dermatitli olgularda yama testi sonuçları: Beş yıllık retrospektif çalışma. *Turkderm* 2011;45:198-202.
 16. Şentürk E, Mevlitoğlu İ. Çocukluk çağı atopik dermatitinde total IgE, eosinofil, prick ve yama test sonuçlarının değerlendirilmesi *Selçuk Tıp Derg* 2004;20:104-8.
 17. Çalka Ö, Karadağ A, Akdeniz N, Bilgili S. Türkiye'nin doğusunda kontakt dermatitli hastalarda deri yama testi sonuçları. *Turkderm* 2011;45:19-23.
 18. Hacıoğlu Ş, Başkan E, Tunalı Ş, Sarıcaoğlu H. Kozmetiklere bağlı kontakt dermatit şüpheli olgularda standart ve kozmetik seri yama testi sonuçları. *Turkderm* 2010;44:193-9.
 19. Cheong SH, Choi YW, Myung KB, Choi HY. Comparison of marketed cosmetic products constituents with the antigens included in cosmetic-related patch test. *Ann Dermatol* 2010;22:262-8.
 20. Yoo JY, Al Naami M, Markowitz O, Hadi SM, Phil M. Allergic contact dermatitis: Patch testing results at Mount Sinai Medical Center. *Skinmed* 2010;8:257-60.